

Η προσφορά της επανάστασης της Χαλκιδικής στον αγώνα του 1821

/ [Πεμπτουσία](#)

Η Κήρυξη της Επανάστασης του ηρωικού λαού του Πολυγύρου και της Χαλκιδικής εναντίον των Τούρκων έγινε το βράδυ της 16ης προς την 17η Μαΐου 1821. Με πίστη και ηρωισμό πολέμησαν, πριν σχεδόν δύο αιώνες, οι αγωνιστές του Πολυγύρου και της Χαλκιδικής, οι αδελφοί Παπαγεωργάκη, ο Καπετάν Χάψας, ο Εμμανουήλ Παππάς, οι αγιορείτες μοναχοί, οι επώνυμοι και ανώνυμοι κάτοικοι αυτού του ευλογημένου τόπου, που ζούμε εμείς σήμερα ελεύθεροι.

Πρωτεργάτης της επανάστασης στη Χαλκιδική, ο πατριώτης Εμμανουήλ Παππάς. Έμπορος από τη Δοβίτσα Σερρών, ενώ βρίσκεται στις Σέρρες και στην Κωνσταντινούπολη για τις δουλειές του, ήταν σε συνεχή επικοινωνία με τον Χαρτοφύλακα Νικηφόρο Ιβηρίτη, με τον οποίο ετοίμαζαν την επανάσταση στο Άγιο Όρος και τη Χαλκιδική από το 1817. Ο Εμμ. Παππάς έφθασε στις 23 Μαρτίου 1821 στο Άγιο Όρος και συναντήθηκε αμέσως με τον φίλο του και συνεργάτη Νικηφόρο Ιβηρίτη, που εμυήθη στην Φιλική Εταιρεία από τον Ιωάννη Φαρμάκη, ο οποίος είχε μυήσει και τον ίδιο τον Εμμ. Παππά.

Στη Μονή Εσφιγμένου, όπου ο ηγούμενος Ευθύμιος ήταν και αυτός φιλικός, γίνεται μυστική συνέλευση με σκοπό την προετοιμασία της Επανάστασης. Ζήτησαν καράβια από τα Ψαρά και από άλλα νησιά. Οι Ψαριανοί έστειλαν 2 καράβια, τα οποία συνάντησαν 2 τουρκικά του μπέη της Θεσσαλονίκης. Οι Τούρκοι τρομαγμένοι τα ρίχνουν στα βράχια για να σωθούν, το ένα στο ακρωτήριο της Συκιάς και το άλλο στον Άθω. Αρχές Μαΐου έρχονται και άλλα καράβια στον Στρυμωνικό Κόλπο και στον όρμο του Τζάγεζι συλλαμβάνουν τον τελώνη και τους Τούρκους εμπόρους. Ο μουτεσελίμης Θεσσαλονίκης Γιουσούφ πασάς μαθαίνοντας τις κινήσεις των Ελλήνων στο Άγιο Όρος και τις επαναστατικές ενέργειες των ραγιάδων, διατάζει τους πρόκριτους της Χαλκιδικής να παρουσιασθούν στη Θεσσαλονίκη. Οι πρόκριτοι στέλνουν στη θέση τους άσημους ανθρώπους, που ο πασάς τους φυλακίζει στα υπόγεια του κονακιού του και διατάζει 2 διοικητές με 500 άνδρες έκαστος, να εισβάλλουν στη Χαλκιδική.

Η τουρκική φρουρά του Πολυγύρου, στις 16 Μαΐου αρχίζει να προκαλεί, να βρίζει, να απειλεί, να πυροβολεί τους κατοίκους και στο τέλος σκοτώνει τον πρόκριτο και πρόεδρο Κύρκο Παπαγεωργάκη, που ήταν φιλικός. Μετά την δολοφονία του δημάρχου του Πολυγύρου, οι κάτοικοι βρίσκονται σε αναβρασμό.

Ο τουρκικός στρατός έρχεται στον Πολύγυρο από τη Θεσσαλονίκη προκαλώντας καταστροφές και διώξεις. Οι Χαλκιδικιώτες μαζεύονται κρυφά και παίρνουν την απόφαση να προλάβουν τους Τούρκους. Το βράδυ της Παρασκευής 16ης προς ξημερώματα Σαββάτου 17ης Μαΐου παίρνουν τα όπλα και επιτίθενται κατά της τουρκικής φρουράς, την οποία εξοντώνουν. Έχοντας πάρει τα όπλα των Τούρκων, προχωρούν κατά των σωμάτων του τουρκικού στρατού, που επελαύνουν από τη Θεσσαλονίκη. Σε ενέδρα, κοντά την περιοχή του Παλαιοκάστρου (Καατζίκ) σε ένα τμήμα τουρκικού στρατού, σκοτώνονται τρεις Τούρκοι και τραυματίζονται άλλοι τρεις. Οι Τούρκοι υποχωρούν και επιστρέφουν στη Θεσσαλονίκη.

Οι επιτυχίες των Πολυγυρινών εξοργίζουν τον Γιουσούφ πασά και διατάζει να σφαγιαστούν 200 και περισσότεροι όμηροι. Οι ωμότητες των Τούρκων στη Θεσσαλονίκη δεν τρομοκρατούν του Χαλκιδικιώτες και στις 23 Μαΐου κηρύσσουν επίσημα την Επανάσταση στο Άγιο Όρος με πανηγυρική δοξολογία στο Πρωτάτο των Καρυών και μετά από σύναξη όλων των μοναχών στη Μονή Κουτλουμουσίου. Ο Εμμ. Παππός ονομάζεται Αρχηγός και Υπερασπιστής της Μακεδονίας, ενώ πολιτικός διοικητής του Αγίου Όρους διορίζεται ομόφωνα ο Νικηφόρος Ιβηρίτης. Η φλόγα της Επανάστασης μεταδίδεται από τον Πολύγουρο στη Κασσάνδρα και στις 27 Μαΐου ακολουθούν η Ορμύλια, ο Παρθενώνας, η Νικήτη, τα Μαντεμοχώρια και τα χωριά της Καλαμαριάς. Απ' όλη τη Χαλκιδική συγκεντρώνονται 4.000 πολεμιστές και ο Εμμ. Παππός συστήνει δύο σώματα: ένα με αρχηγό τον ίδιο, με έδρα τον Άθω που περιλαμβάνει 1000 μοναχούς και Μαντεμοχωρίτες και το δεύτερο, με αρχηγό τον ανδρείο Κασσανδρινό οπλαρχηγό Σταύρο Χάψα που περιλαμβάνει πολεμιστές από όλη τη Χαλκιδική, με περισσότερους τους Κασσανδρινούς και Χασικοχωρίτες.

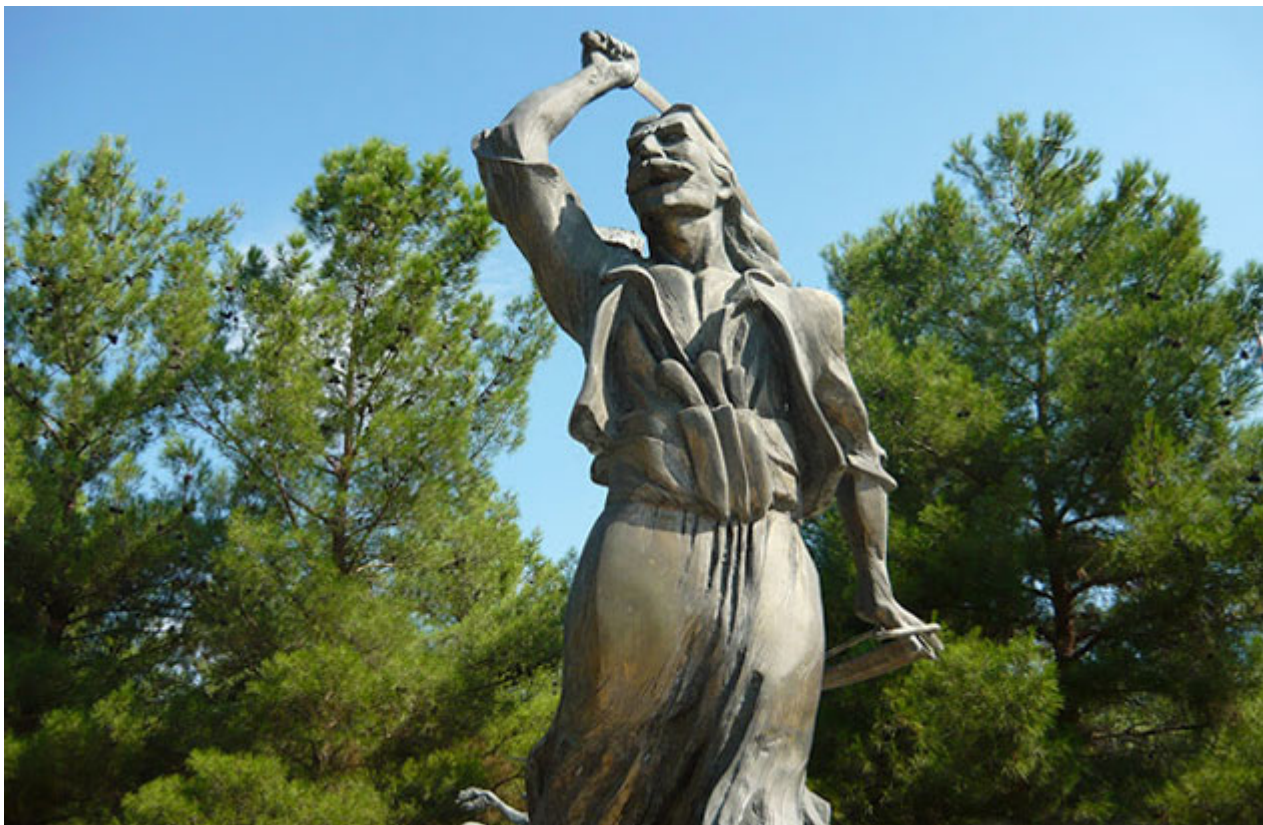
Το σώμα του Καπετάν Χάψα, από την Αρναία μέσω Χολομώντα, φθάνει στα Βασιλικά, στην περιοχή Σέδες. Το σώμα του Εμμ. Παππά, μετά από συγκρούσεις με μικρές τουρκικές φρουρές, καταλαμβάνει θέσεις στα στενά της Ρεντίνας και στη Νέα Απολλωνία, για να εμποδίσει τον τουρκικό στρατό που έρχεται από τη Δράμα και τη Πόλη προς τη Νότια Ελλάδα. Η σύρραξη με τους Τούρκους δεν κράτησε πολύ, οι κακώς οπλισμένοι Έλληνες επαναστάτες υποχωρούν στο Άγιο Όρος. Στις 16 Ιουνίου, ο Εμμ. Παππάς με 200 πολεμιστές καταφεύγει στον Πολύγυρο. Λόγω έλλειψης πολεμοφοδίων, όλοι μαζί εγκαταλείπουν τον Πολύγυρο και υποχωρούν στην Κασσάνδρα.

Το σώμα του Καπετάν Χάψα υποχωρεί στα Βασιλικά. Κάτω από τη Μονή της Αγίας Αναστασίας, στη θέση «Κούτσουρο», γίνεται μια μάχη με τον τουρκικό στρατό και το ιππικό, όπου ο Καπετάν Χάψας και τα παλικάρια του πέφτουν στο πεδίο της μάχης, αφού έχουν σκοτώσει αρκετούς Τούρκους.

Μετά τη μάχη των Βασιλικών, οι Τούρκοι του Μπαϊράμ προχωρούν στο εσωτερικό της Χαλκιδικής και καταστρέφουν τα πάντα: Αγία Αναστασία, Βασιλικά, Γαλάτιστα, Βάβδος. Τον Πολύγυρο τον παραδίδει στις φλόγες και από τα 1.600 σπίτια μόνο 2-3 σώζονται. Όλοι οι κάτοικοι και οι πολεμιστές υποχωρούν στη Κασσάνδρα και προς τη θάλασσα. Πολλοί μπαίνουν στα πλοία και φεύγουν για τα νησιά. Ο Μπαϊράμ αφού πέρασε και κατέστρεψε πολλά χωριά της Χαλκιδικής,

φεύγει για τη Νότια Ελλάδα.

Οι Έλληνες πολεμιστές που έμειναν στην Κασσάνδρα, οχυρώνονται στη Ποτίδαια, όπου αντιστέκονται μέχρι το φθινόπωρο. Τότε ο θηριώδης πασάς Αβδούδ Αβούδ με 18.000 άνδρες και ιππικό, φθάνει στα τέλη Οκτωβρίου απέναντι από το οχυρό των υπερασπιστών. Με διάφορα τεχνάσματα, στις 30 Οκτωβρίου 1821, καταφέρνει να περάσει την τάφρο και να κάμψει την αντίσταση των επαναστατών. Ο Αβούδ προχωρεί σε φοβερές καταστροφές κατά των χωριών της Κασσάνδρας, και τα γεγονότα αυτά έμειναν στην ιστορία με τον χαρακτηρισμό «Χαλασμός». Ο Αβούδ μετά την Κασσάνδρα, ολοκλήρωσε την κατάληψη όλης της Χαλκιδικής και του Αγίου Όρους, όπου επέβαλε πολύ σκληρές συνέπειες. Ο Εμμ. Παππάς, που είχε καταφύγει στο Άγιο Όρος, σώθηκε φεύγοντας προς την Ύδρα, αλλά εξέπνευσε εν πλω.

Η ηρωική επανάσταση της Χαλκιδικής άρχισε στις 17 Μαΐου 1821 στον Πολύγυρο και τελείωσε στις 30 Οκτωβρίου 1821 στην Κασσάνδρα. Επί 6 και πλέον μήνες οι Έλληνες αγωνίστηκαν αγόγγυστα ενάντια, στον καλά οπλισμένο και πολυάριθμο τούρκικο στρατό, με μεγάλες απώλειες και σοβαρές συνέπειες για τον πληθυσμό. Η προσφορά όμως της Επανάστασης, στον γενικότερο αγώνα της πατρίδας μας, υπήρξε ανεκτίμητη.

Ο ηρωικός αγώνας δεν πήγε χαμένος. Οι επαναστάτες απασχολώντας μεγάλο αριθμό τουρκικών δυνάμεων έδωσαν τον απαραίτητο χρόνο για να εδραιωθεί η

Επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα και στην Πελοπόννησο. Εξίσου σημαντικός ήταν ο ηθικός αντίκτυπος. Η επανάσταση της Χαλκιδικής ενέπνευσε ολόκληρες γενιές Μακεδόνων στους μετέπειτα αγώνες για την ελευθερία. Οι αγωνιστές του 1821 προσδοκούσαν τις αθάνατες αξίες στη ζωή: Τη Δικαιοσύνη, Ελευθερία, Αλήθεια, Θρησκεία, Αγάπη, Χρέος, Τιμή ή αντί αυτών έναν έντιμο θάνατο.

Σήμερα που η ελευθερία μας, τίθεται σε αμφισβήτηση. Σήμερα που η αξιοπρέπεια μας ως άνθρωποι ποδοπατείται. Σήμερα που τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα κοινωνικά κεκτημένα, τα αυτονόητα σε κάποια άλλη εποχή, θεωρούνται ενοχλητικές «λεπτομέρειες», και βιάζονται ασυστόλως, για να γίνουν πράξη και να μην μείνουν απλά “θέλω”, χρειάζεται πίστη και θυσίες. Πίστη σε ένα καλύτερο κοινό αύριο και θυσία του “εγώ”. Αυτές οι δυο προϋποθέσεις δεν είναι θεωρίες, είναι το θεμέλιο.

Θέλει τόλμη να πιστέψουμε σε κάτι μεγαλύτερο από εμάς, να γίνει υπέρτατη αξία το κοινό καλό και όχι το ατομικό συμφέρον. Να θυσιάσουμε το “εγώ” μπροστά στο μέγεθος της πίστης που απαιτείται.

Θέλει αρετή και αυτοθυσία να ξεχάσουμε την «προσωπική» μας αλήθεια για το συλλογικό καλό. Να εγκαταλείψουμε την αλαζονεία του «ξέρω» και να αποδεχθούμε ότι, το σύνολο είναι ένας βαθύς μετασχηματισμός της ανθρώπινης υπόστασης από ατομική σε συλλογική.

Θα ήθελα να ολοκληρώσω το λόγο μου με τους πάντα επίκαιρους στίχους του Ανδρέα Κάλβου από την ωδή “Εις Σάμον”:

**Ὅσοι τὸ χάλκεον χέρι
βαρὺ τοῦ φόβου αἰσθάνονται,
ζυγὸν δουλείας, ἄς ἔχωσι·
θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην
ἢ ἐλευθερίαν”.**